

PEADIREKTOR

Ärisaladused on väljas

ETTEKIRJUTUS

22.06.2005 nr 3

Tallinn

30.07.2004.a ettekirjutuse nr 20 mittekohase täitmise eest ja turgu valitseva seisundi jätkuva kuritarvitamise lõpetamiseks

Konkurentsiameti peadirektor tegi AS-le STV (*edaspidi* STV) 30.07.2004.a ettekirjutuse nr 20, millega kohustati ettevõtjat lõpetama turgu valitseva seisundi kuritarvitamine, s.o lõpetama Maardus kaabelviteenuse täispaketi müügi hinnaga, mis on tunduvalt alla omahinna ning kehtestama teenusele hinna, mis katab vähemalt teenuse osutamiseks vajalikud efektiivsed kulud, hiljemalt 01.10.2004.

I Faktilised asjaolud

STV esitas 26.08.2004.a kirjaga nr 1-6/268 Konkurentsiametile kuluarvestuse Maardu linna elanikelt alates 01.10.2004.a. kehtestatud uue kaabelviteenuse eest võetava abonementtasu 35 krooni kuus kohta.

Konkurentsiamet märkis 30.08.2004.a vastuskirjas nr 2-04.03/691, et ei saa nõustuda STV poolt mitme teenuse kulukatte ja kulude koos arvestamisega. Konkurentsiamet leidis, et STV on jaganud võrgu teenindamisele tehtavad kulutused võrdselt kahe teenuse vahel, kuigi kaabelviteenuse kliente on STV-l Maardus 3,1 korda rohkem kui internetiteenuse kliente ning Konkurentsiameti hinnangul mitmed kulukirjed ei tarvitse neil kahel teenusel võrdse suurusega olla.

09.09.2004.a kirjaga nr 2-04.03/740 tegi Konkurentsiamet STV-le järelepärimise ettekirjutuse nr 20 asjus, soovides teada, kas seoses abonementtasu tõstmisega Maardus 5 krooni võrra 35 kroonile kuus võeti täies ulatuses arvesse Konkurentsiameti hinnangut kaabelviteenuse osutamiseks vajalikele kuludele tegelikkusele vastavuse kohta ning palus STV-lt täiendavaid selgitusi.

22.09.2004.a kirjaga nr 1-6/312 teatas STV, et võttis arvesse Konkurentsiameti viimati tehtud ettepanekuid, arvamusi ja seisukohti kliendile teenustasu määramisel ning nõustus alates 01.11.2004.a Maardus abonementtasu tõstma veel 5 krooni võrra kuus, viies selle 40 kroonile kuus.

Kuna STV juhatuse liikmelt I. Laev ja asepresidendilt R. Mihkelsoo 16.07.2004.a võetud seletuses on väidetud, et täispaketi kulupõhine hind Maardus peaks olema

hinnanguliselt 79 krooni ega tohiks jääda alla 59 krooni, ei andnud Konkurentsiamet positiivset hinnangut STV kirjaga nr 1-6/105 (sissetuleku kp 02.03.2005) esitatud selgitustele kaabelviteenuse hinna osas, võttes ainult teadmiseks asjaolu, et Maardus pakutakse jätkuvalt täispaketti hinnaga 40 krooni kuus.

Konkurentsiameti 09.09.2004.a kirjaga nr 2-04.03/740 saadetud järelepärimise alalõike B punkti 4 küsimusele, kuidas STV põhjendab Maardu ja külgnevate piirkondade (näiteks Lasnamäe ja Saha-Loo) klientidele sarnase kanalite arvu ja programmiga täispaketi maksumuse suurt erinevust (täispaketi maksumus vastavalt 79 ja 89 krooni kuus), vastas STV 22.09.2004.a kirjaga nr 1-6/312 järgmist: Lasnamäele ja Saha-Loole sai enam investeeritud kaabelvõrku. Võrk on välja ehitatud kaasaegsel tasemel ning kiudoptilisi kaableid ja seadmeid kasutades, samuti investeeriti Tallinna peajaama (asub Lasnamäel). Seetõttu on kõik kulutused arvestusega ühe kliendi kohta veel suuremad kui teistes piirkondades ning pole võrreldavad Maarduga. Saha-Loole mineva optilise magistraali väljaehitamine ja peajaama paigaldatud transmissiooniseadmete investeering oli üle ühe miljoni krooni. Sellepärast on sellise väikese abonentide arvu juures kulutused, arvestusega ühe abonendi kohta, Saha-Lool tunduvalt suuremad kui näiteks Maardus või mujal.

Ka Tallinna eri piirkondadesse telesignaali edastamine toimub STV Lasnamäe peajaama kaudu, kuid kaabelviteenuse hinnad täispaketi puhul Tallinnas Lasnamäel on 59 krooni (viimaste andmete kohaselt), Koplis 69 krooni, Mustamäel 80-89 krooni, Õismäel 89 krooni, Kesklinnas 99 krooni ja Saha Lool 89 krooni.

Konkurentsiamet saatis 11.03.2005.a STV-le e-postiga järelepärimise, miks kajastatakse AS-i NOM (*edaspidi* NOM) võrkude soetuskulud (lepingujärgne maksumus 1,7 mln krooni), mis olid otseselt seotud kaabelviteenuse pakkumisega Maardus, STV üldise kulumi hulgas. STV vastas 15.03.2005.a e-postiga, et AS-l STV on üks omanik ja tema jaoks pole oluline majade või piirkondade soetuskulude kajastamine mujal kui STV üldise kulumi hulgas. Selline selgitus ei lange kokku STV varasema selgitusega, mis käsitles Saha-Loole tehtud kulude arvestamist ja sealse piirkonna abonenttasu.

Konkurentsiamet on jälginud Maardus toimuvaid arenguid kaabelviteenuse osutamisel. Kuni 2004. aastani Maardus kaabelviteenuse pakkujana tegutsenud NOM-i seelselt kaubaturult lahkumise põhjuseks oli NOM finantsdirektori A. Zaitsev 25.06.2004.a seletuse kohaselt STV jõuline sisenemine piirkonna kaabelviteenuse kaubaturule väidetavalt konkurentide väljatõrjumisele suunatud kahjustavat hinnapoliitikat rakendades (täispaketi hind 29 krooni kuus).

Samasugust turule sisenemise taktikat hinnakujunduses on STV kasutanud ka teistes piirkondades. Sillamäel ja Narvas konkureerisid STV ja AS Starman ning täispaketi hind oli 30 krooni. Selline olukord viis võrkude vastastikuse müügini, sest teenuse hind ei katnud kulusid. Narvas monopoolsesse seisundisse jäädes kehtestas STV täispaketi kuutasuks 89 krooni.

Konkurentsiamet saatis 01.04.2005.a e-postiga STV-le ja AS-ile Telset (*edaspidi* Telset) järelepärimise, milles palus uuemaid andmeid kaabelviteenuse ja internetiteenuse klientide arvu kohta Maardus seisuga 01.04.2005.a.

Esitatud andmetest nähtus, et Telseti turuosa Maardus on langenud juba alla 40%. Seisuga 01.01.2005.a oli kaabelviteenuse turuosa STV-l (...%) ja Telsetil (...%) ning internetiteenuse turuosad vastavalt (...%) ja (...%) ning seisuga 01.04.2005.a oli kaabelviteenuse turuosad vastavalt (...%) ning (...%) ja internetiteenuse (...%) ja (...%).

Konkurentsiameti 29.04.2005.a kirjaga nr 2-04.03/381 saadeti ettekirjutuse projekt STV-le tutvumiseks ning oma arvamuse ja vastuväidete esitamiseks. STV-d esindav advokaadibüroo Markus, Meidra, Missik & Co esitas 10.05.2005.a kirjaga ettekirjutuse projekti kohta seisukohad, mille tulemusena on ettekirjutusse sisse viidud täpsustusi, kuid Konkurentsiameti üldhinnangut STV turgu valitseva seisundi kuritarvitamisest see ei muutunud.

II Hinnang täispaketi maksumusele

Konkurentsiamet leiab, et STV poolt Maardus kehtestatud 40-kroonine abonementtasu täispaketi eest on ebaõiglane alljärgnevatel põhjustel.

Konkurentsiamet on seisukohal, et isegi juhul, kui STV kulude jaotus kaabelviteenuse ja internetiteenuse vahel jaotuks võrdselt (vastavalt 50% ja 50%) nagu väidab STV, siis ka sellise kulude jaotuse korral tuleks kaabelviteenuse täispaketi abonementtasu ühe abonendi kohta suurem STV poolt kehtestatud 40-kroonisest kuutasust.

STV ja Televõrgu AS kirjadest välja toodud andmete kohaselt peaks Maardus kaabellevis lisaks autoritasudele kuludesse kuuluma järgmised komponendid:

- 1) kulud Elionilt kaablikanali rentimiseks Maardus, millest 50% (ülejäanud 50% internetiteenusele) arvestatakse kaabelviteenuse kuludesse ja see moodustab vähemalt 4293 krooni kuus (STV kiri 26.08.2004.a nr 1-6/268 punkt IV 1);
- 2) Maardu osa Lasnamäe peajaama kulust 1694 krooni kuus (STV kiri nr1-6 sissetuleku kp 02.03.2005 punkt 2);
- 3) remondikulutused ja materjalid Maardu võrgu tarbeks 5000 krooni kuus (STV kiri 26.08.2004.a nr 1-6/268 punkt IV 4);
- 4) Televõrgu AS-le signaali ülekandekulu Lasnamäe peajaamas Maardusse 11 514 krooni kuus (Televõrgu kiri ja 2004.a augustikuu arve koopia), sama suurele kuutasule on arve koopia Konkurentsiametile esitanud STV ka 2002.a novembri kohta, mil tegemist oli ainult kaabellevis otstarbeks signaali ülekandmisega;
- 5) ruumide rent Maardus, millest 50% (ülejäanud 50% internetiteenusele) on arvestatud kaabelviteenuse kuludesse ja see moodustab summa 2000 krooni kuus (STV kiri 26.08.2004.a nr 1-6/268 punkt IV 2);
- 6) NOM võrgu amortisatsioon 14 166 krooni kuus (maksumus 19.01.2004.a lepingu p 2 järgi oli 1,7 mln krooni, jääkväärtus 1,44 mln krooni, arvestades, et nimetatud võrk osteti Maardus n.ö koos kaabellevis klientidega ja oma tehnilistelt omadustelt ei olnud sobiv internetiteenuse osutamiseks). Samas STV kannab võrgu maha, seda kasutamata ja ei arvesta summat Maardu kaabelviteenuse kuludesse;
- 7) 2002. aasta sügisest 2004. aasta veebruarini Maardu võrkudesse tehtud investeeringud 3,45 mln krooni, millest arvestatud amortisatsioon moodustab 23 000 krooni kuus ja kuu amortisatsioonisummast on 50% (ülejäanud 50% internetiteenusele) arvestatud kaabelviteenuse kuludesse 11 500 krooni kuus.

Seega STV poolt esitatud andmete põhjal moodustavad Maardus kaabelviteenuse osutamise kulud kokku 50 167 krooni kuus.

STV 26.08.2004.a kirja nr 1-6/268 punkti 1 järgi oli STV-l seisuga 26.08.2004.a Maardus 2936 kaabelviteenuse klienti, kes kõik kasutavad STV kaabelviteenuse täispaketti. Jagades kulud 50 167 krooni klientide arvuga saame otseselt teenuse osutamiseks vajalikud kulud arvestuslikult 17,1 krooni kuus ühe abonendi kohta.

Vastavalt STV 22.09.2004.a kirjale nr 1-6/312 oli autoritasu programmide täispaketi eest 23,03 krooni kuus ühe abonendi kohta.

STV 2003. majandusaasta aruande järgi moodustasid tööjõukulud 8,0 mln krooni ja muud tegevuskulud 3,8 mln krooni, seega kokku 11,8 mln krooni.

16.07.2004.a konkurentsiolekorra analüüsi käigus STV ja AS TV Com esindajatelt (R. Mihkelsoo, I. Laev ja A. Kaasik) võetud seletuses olukorrast Maardus väideti, et ei peeta vajalikuks pidada raamatupidamise arvestust eraldi teenuseliikide osas, mis on seotud kaabelviteenuse, interneti ja telefoniteenuse osutamisega ühise kaablivõrgu baasil, kuigi põhimõtteliselt on eraldi arvestuse pidamine võimalik. Kuna teenuste kulude järgi arvestamine on töömahukas, piisab ettevõtjale üldinfost ja koondarvudest. Sama kohtumise raames seletusi andnud pearaamatupidaja G. Viltšenko lisas, et arvestus STV raamatupidamises toimub kokku tervikuna, eraldi teenuste ja turgude kohta majandustulemust välja ei tooda. Teatud ulatuses toimub arvestus struktuuriüksuste lõikes (suuremate linnade kassalaekumine, materjalide laojäägid materiaalselt vastutavate isikute lõikes). Maardu võrgustiku varustamine toimub põhiliselt Lasnamäe lao kaudu.

Arvestades asjaolu, et STV-l ei ole eraldi kuluarvestust erinevate teenuste või kaabelviteenuse osutamise piirkondade lõikes, võib kulud jaotada müügitulu alusel proportsionaalselt, mis on taolisel juhul levinud jaotusmeetod.

Ettevõtja äritulud 2003. aastal olid 61,66 mln krooni, sealhulgas tulu kaabelviteenusest 30,47 mln krooni, moodustades üldtulust ligi 49%. Arvestades 49% tööjõu ja muude kulude summast 11,8 mln krooni, saame 5,78 mln krooni. Arvestades 5,78 mln krooni kaabelviteenusele ning jagades selle kõigi STV kaabelviteenuse klientide arvuga (seisuga 26.08.2004.a 58 864 abonenti), saame kliendi kohta üldkulu 98,2 krooni aastas ehk 8,2 krooni kuus. Nende kulude summa kliendi kohta ei sõltu arvestataval määral sellest, missugust programmide paketti ostab teenuse kasutaja.

Tuginedes STV poolt Konkurentsiametile esitatud andmete põhjal tehtud arvestustele ja STV 2003. majandusaasta aruande andmetele, moodustas 2004. aasta augustikuu seisuga täispaketi ligilähedane maksumus Maardus Konkurentsiameti hinnangul 48,3 krooni kuus, kusjuures sellesse ei ole arvestatud käibemaksu ega kasumit. Koos käibemaksuga oleks abonementtasu 57 krooni kuus. 16.07.2004.a STV esindajatelt I. Laevalt ja R. Mihkelsoolt võetud seletuste kohaselt on täispaketi minimaalne, kulusid kattev maksumus 59 krooni, millest madalamalt seletuse andjate seisukohalt teenust üldse osutada ei saaks.

2005. aastal on telekanalite autoritasud mõnevõrra tõusid, samal ajal dollari kurss võrreldes 2004. aastaga langenud. Samas on toimunud paljude teenuste ja kaupade hindade üldine kasv. Kõiki toimunud muudatusi ja täiendavaid kulutusi arvestades ei saa täispaketi maksumus kulupõhiselt endisele tasemele jääda.

Seoses autoritasude muutustega 2005. aastal, on STV seisuga 01.01.2005.a korrigeerinud autoritasu maksumust ja täispaketi puhul on see ühe abonendi kohta 29,28 krooni kuus (STV kirjas nr 1-6/105 sissetuleku kp 02.03.2005 toodud 30,11 krooni kuus oli ilmselt arvutusviga). Kuigi BNS 28.02.2005.a teate kohaselt otsustas STV seoses autoritasude ja muude kulude suurenemisega mitmes piirkonnas kaabelleviteenuse hinda tõstma, ei pidanud STV vajalikuks abonementtasu Maardus muuta.

III Õiguslik hinnang

3.1 Kaubaturu piiritlemine

Konkurentsiseaduse (*edaspidi* KonkS) § 3 lg 1 kohaselt on kaubaturg hinna, kvaliteedi, tehniliste omaduste, realiseerimis- ja kasutustingimuste, tarbimis- ja muude omaduste poolest ostja seisukohal omavahel vahetatavate või asendatavate kaupade käibimise ala kogu Eesti territooriumil või selle osal. Käesoleval juhul on kaubaks kaabelleviteenus.

Kaabelleviteenus on elektroonilise side seaduse § 2 p 2 kohaselt üldkasutatav elektroonilise side teenus, mis seisneb lõppkasutajale televisiooni- või raadiosaadete või televisiooni- või raadioprogrammide edastamises kokkulepitud tasu eest.

Kaabelleviteenust saab ostja kasutada ja asendada ainult siis, kui nimetatud teenuse osutamiseks on teenust pakkuv ettevõtja ehitanud oma elektroonilise side võrgu ostja (tarbija) ukseni ja seega loonud tarbijale võimaluse teenuse ostmiseks.

Sideameti poolt väljastatud kaabellevivõrgu luba on ettevõtjale aluseks oma võrk teatud piirkonnas välja ehitada. Teenuse ostja seisukohalt saab teenuse kasutamise- või asendatavusvõimalusena lugeda neid võimalusi, mis tekivad kaabelleviteenust pakkuva(te) ettevõtja(te) võrgu tema majaga ühendamise, perspektiivis ka nendega, kes seal võrku arendavad. Selle tõttu on geograafiline turg piiritletud Maardu linnaga.

Kaabelvõrku ei saa pidada ainsaks vahendiks, mis võimaldab maapealsete ringhäälingusaatjate või satelliitide abil televisiooniprogramme edastada. On olemas ka ühisantennisüsteemid ja individuaalsüsteemid, kuid nende asendatavus on siiski osaline. Samas võimaldavad eelnimetatud süsteemid programme edastada piiratud territooriumil, 1-3 maja ulatused ja teenus ei ole kättesaadav suurele hulgale linnaelanikele. Tulenevalt eeltoodust on antud juhul tooteturuks kaabelleviteenuse osutamine. Geograafiliselt on turg piiritletud Maardu linna territooriumiga, kuna ostja seisukohalt saab ta kasutada ainult Maardus pakutavat kaabelleviteenust.

Seega on käesoleva juhtumi puhul kaubaturuks kaabelleviteenuse osutamine Maardu linnas.

KonkS § 3 lg 2 kohaselt arvestatakse kaubaturu piiritlemisel asendatavate kaupade käivet üldjuhul rahalises väljenduses. Kui see ei ole võimalik või otstarbekas, võib

kaubaturu mahtu ja sellel tegutseva ettevõtja turuosa arvestada mõne muu võrreldava näitaja alusel.

Oma varasemates kaabelviteenuse kaubaturu analüüsid (juhtum 05/01, kaabelviteenus kaubaturu konkurentsiolekorra analüüs Sillamäel ja Narvas 2002.a, konkurentsiolekorra analüüs kaabelviteenuse kaubaturul Narvas, Sillamäel ja Kohtla-Järvel 2003.a) on Konkurentsiamet jõudnud järeldusele, et kaabelviteenuse kaubaturul pakuvad ettevõtjad programmide teenuspakette, mille maksumus on oluliselt erinev ja tarbijad ostavad kas ühe või mitu teenuspaketti, sõlmides vastava teenuspaketi või -pakettide kohta teenust osutava ettevõtjaga lepingu. Madalama hinnaga paketi asemel võib klient hakata kasutama täispaketti või vastupidi, mistõttu paketi hindade alusel arvestatud kaubaturu maht ja turuosad ei näita tegelikku olukorda tõepärasena.

Tulenevalt eeltoodust pidas Konkurentsiamet otstarbekaks kaubaturu mahud ja sellel kaubaturul tegutsevate ettevõtjate turuosad arvestada abonentide arvu järgi. Seda kriteeriumi arvestades on ettevõtjate turuosad muutunud võrreldes 30.07.2004.a ettekirjutusega nr 20, mille kohaselt vastasid mõlemad ettevõtjad turgu valitseva ettevõtja määratlusele.

3. 2 Turgu valitseva seisundi olemasolu ja hinnang ettevõtja positsioonile

Võrreldes KonkS § 13 varasema redaktsiooniga (kehtis kuni 31.07.2004), mille sõnastuses oli esiplaanil turuosa kaubaturul vähemalt 40% käibest, on uue redaktsiooniga rõhuasetust muudetud ja turgu valitseva seisundi omamise olulisemaks tingimuseks peetakse ettevõtja positsiooni kaubaturul.

Seega loetakse kehtiva KonkS § 13 kohaselt turgu valitsevat seisundit omavaks ettevõtjaks ühte ettevõtjat või mitut samal kaubaturul tegutsevat ettevõtjat, kelle positsioon võimaldab tal/neil sellel kaubaturul tegutseda arvestataval määral sõltumatult konkurentidest, varustajatest ja ostjatest. Turgu valitseva seisundi omamist eeldatakse, kui ettevõtjale või mitmele samal kaubaturul tegutsevale ettevõtjale kuulub kaubaturul vähemalt 40 protsenti käibest.

STV sisenes Maardu kaabelviteenuse kaubaturule ja alustas teenuse osutamist 01.10.2002.a, mil lisaks STV-le osutasid Maardus kaabelviteenust NOM ja Telset. Alates turule tulekust on STV turuosa abonentide osas pidevalt kasvanud ning ettevõtja on jõudnud suhteliselt lühikese ajaga oma positsiooni kaubaturul oluliselt tugevdada ning saavutada turgu valitseva seisundi. Kuna Maardu elanike arv on piiratud, saab kaabelviteenust osutava ettevõtja klientide arvu suurendamine või vähenemine toimuda praktiliselt konkurendi klientide arvelt. NOM lõpetas Maardu kaabelviteenuse osutamise Maardus 2004.aastal.

Arvestades STV ja Telseti abonentide üldarvu, teenuspakettide hinnataset, piirkondi, kus kaabelviteenust osutatakse, ettevõtjate käibeid 2003.a aruande põhjal (STV 2003.a realiseerimise netokäive 61,7 mln krooni, Telseti 2003.a realiseerimise netokäive (...) mln krooni), võib järeldada, et STV omab tunduvalt suuremat turujõudu ja tugevamat majanduslikku positsiooni kui temaga Maardus konkureeriv Telset.

Alates STV turule sisenemisest 2002.a on ajavahemikus 01.10.2002-01.04.2005 Telseti turuosa pidevalt vähenenud (... %-lt ... %-ni) ja STV turuosa kasvanud (...%-lt ...%-ni). Kui 01.10.02 oli STV turuosa Maardus (...%), 01.01.04 (...%), 01.04.04 (...%), siis 01.01.05 juba (...%) ja 01.04.05 vähese langusega (...%-le), kuid STV on saanud enda valdusesse ligi kaks kolmandikku kaubaturust. Ettevõtjate poolt esitatud andmetest nähtub, et viimase kolme kuuga on olukord Maardus kaabelleviteenuse kaubaturul stabiliseerunud. Samas on Telset kaotanud Maardus turgu valitseva seisundi ja teda tuleb vaadelda hinnavõtjana. Hinnavõtja on turul osaleja, kes oma majandusliku positsiooni tõttu lepib juba väljakujunenud hinnaga ja ei kehtesta oma tootele madalamat ega kõrgemat hinda. STV on Maardu kaabelleviteenuse turule sisenemisest alates olnud hinnamuutuse algatajaks, reklaamides juba enne teenuse osutamise algust täispaketti 29 kroonise tasu eest, teised ettevõtjad olid sunnitud nende poolt osutatava teenuse hinda samuti langetama ja hoidma selle madalal.

STV hinnangul, mis anti STV juhtide I. Laeva ja R. Mihkelsoo poolt 16.07.2004.a kaabelleviteenuse kohta Maardus, ei suuda Telset tegutseda kulusid mittekatva hinnaga teenust osutades üle kahe aasta. STV aga võib Maardus ka sellise hinnaga tegutseda, kaasates tulusid teistest piirkondadest ning kattes nendega kahjumit.

STV on Maardu piirkonna elanikele kaabelleviteenuse osutamisel turgu valitsev ettevõtja ja kaubaturu mahud ja turuosad on arvestatud KonkS § 3 lg 2 kohaselt võrreldavate näitajate alusel, st abonentide arvu järgi. Arvestades STV majanduslikku jõudu (STV realiseerimise netokäive 2003.aastal oli enam kui viis korda suurem kui Telsetil ja tema majandusaasta puhaskasum lähenes Telseti realiseerimise netokäibe), mis võimaldab STV-l kaubaturul tegutseda arvestataval määral sõltumatult konkurendist, ja seda, et tema turuosa Maardus on üle 40%, moodustades seisuga 01.04.05.a (...%), vastab STV turgu valitseva ettevõtja määratlusele. Konkurentsiameti 30.07.2004.a ettekirjutuses nr 20 on määratletud STV poolt olulise vahendi omamise Narvas ja turgu valitseva seisundi Maardus. STV ei ole ettekirjutust vaidlustanud.

Samas on kaabelleviteenuse osutamisel Maardus oligopoolse turu tunnuseid. Oligopol kujutab endast turustruktuuri, mida iseloomustab väike arv müüjaid. Kuna oligopoolisel turul on suhteliselt vähe ettevõtjaid, peab igaüks neist arvestama oma tegevuse mõju konkurentide käitumisele. Juhtpositsioonil olev ettevõtja on ainuke, kes hinnamuudatusi algatab. Kui ettevõtjad aktsepteerivad ühtainukest hinda, võib selline tegevus kaasa tuua konkurentsiseaduse rikkumise.

3.3 Turgu valitseva seisundi kuritarvitamine

Ettevõtja poolt turgu valitseva seisundi omamine ei tähenda, et selline ettevõtja igasugune käitumine kujutab endast turgu valitseva seisundi kuritarvitamist. Turgu valitsev ettevõtja peab konkureerima ausalt ning tegutsema sarnaselt teiste ettevõtjatega ega tohi kasutada oma positsioonist tulenevaid eeliseid pahatahtlikult teiste ettevõtjate ning tervikuna konkurentsiolukorra kahjustamiseks, kuritarvitades oma turujõudu.

KonkS § 16 kohaselt on keelatud ühe või mitme ettevõtja poolt turgu valitseva seisundi otsene või kaudne kuritarvitamine kaubaturul, sealhulgas punkti 1 järgi

otsene või kaudne ebaõiglaste ostu- või müügihindade või muude ebaõiglaste äritingimuste kehtestamine.

Riigikohtu halduskolleegiumi otsuse 18.12.2002.a asjas nr 3-3-1-66-02 punktis 26 on märgitud, et turgu valitseva ettevõtja poolt kehtestatud hind, mis ei ole mõistlikus vahekorras teenuse majandusliku väärtusega, on ebaõiglane. Teenuse majanduslik väärtus on omakorda seotud teenuse osutamiseks vajalike kuludega.

STV poolt esitatud andmete põhjal on Konkurentsiamet hinnanud STV kulusid ja jõudnud järeldusele, et Maardus kaabelviteenuse täispaketi 40-kroonise abonementtasu kehtestamisega ei ole STV täitnud Konkurentsiameti peadirektori 30.07.2004 ettekirjutuse, kuna 40-kroonine täispaketi hind ei kata kaabelviteenuse osutamiseks vajalikke kulusid.

Eelnimetatud Riigikohtu halduskolleegiumi otsuse punkti 27 kohaselt peab turgu valitsev ettevõtja suutma õigustada oma tegevust, millel on vastupidine mõju konkurentsionormide eesmärgiga võrreldes. Õigustatud kahtluse korral, et hind ei ole vastavuses teenuse osutamiseks vajalike kuludega, peab hinna kuludele vastavust põhjendama turgu valitsev ettevõtja.

STV on esitanud vastuolulisi selgitusi kulude kohta ja ei ole suutnud põhjendada, et Maardu piirkonnas 40-kroonise täispaketi abonementtasu näol oleks tegemist õiglase müügihinnaga konkurentsiseaduse tähenduses. STV on hiljuti Maardus teinud 1,7 mln krooni suuruse kulutuse seoses AS-i NOM võrgu ostmisega, mida teenuse osutamiseks ei kasutata ja kantakse ettevõtja esindajate seletuste kohaselt ettevõtja kulusse. Samuti ei ole STV esitanud teavet selle kohta, et ettevõtja on saanud Maardus, võrreldes teiste piirkondadega, kaabelviteenuse osutamisel tegutseda oluliselt efektiivsemalt, mis oleks tal võimaldanud pakkuda teenust tunduvalt madalama hinnaga, kui näiteks Tallinnas, kus teenuse hind Lasnamäel on 59 krooni, Koplis 69 krooni, Mustamäel 80-89 krooni, Õismäel 89 krooni, Kesklinnas 99 krooni.

STV poolt Konkurentsiametile esitatud andmete põhjal tehtud arvestuste kohaselt ja võttes aluseks STV 2003. majandusaasta aruande andmed, moodustub Konkurentsiameti hinnangul 2004. aasta augustikuu seisuga täispaketi ligilähedane maksumus Maardus käibemaksu ning kasumit arvestamata 48,3 krooni kuus. Koos käibemaksuga, arvestamata kasumit, oleks abonementtasu hinnanguliselt ligi 57 krooni kuus. Vastavalt 16.07.2004.a protokollitud STV esindajate I. Laev ja R. Mihkelsoo seletustele on täispaketi minimaalne, kulusid kattev maksumus 59 krooni, millest madalamalt seletuse andjate hinnangul täispaketi kaabelviteenust üldse osutada ei saaks. Samuti on eelnimetatud STV esindajad väljendanud seisukohta, et STV tegutseb Maardus kahjumiga ning suudab selliselt tegutsedes turul vastu pidada veel paar aastat, kuid esindajate arvates Telset nii kaua vastu ei pea. Konkurentsiameti hinnangul ei oleks STV-l võimalik osutada teenust nii madala hinnaga, tegutsedes Maardus püsivalt kahjumiga, kui STV ei omaks tulenevalt tema positsioonist turgu valitsevat seisundit. STV on Maardu turul oma konkurendiga võrreldes oluliselt jõulisemas seisundis, mis võimaldab tal kontrollida turul toimuvat ja dikteerida müügihinda.

Oma vastuväidetes käesoleva ettekirjutuse projekti kohta viitab STV esindaja Riigikohtu halduskolleegiumi otsuse 18.12.2002.a asjas nr 3-3-1-66-02 punktis 18 märgitule, milles öeldakse, et kui ettevõtja müüb kaupa alla omahinna tingimustes,

kus see ei kahjusta konkurente, siis ei ole mingit praktilist põhjust sellist müüki keelata, sest selline müük ei saa kahjustada ka ühegi teise isiku, kõige vähem aga tarbija huve. Konkurentsiamet on seisukohal, et STV poolt kaabelviteenuse pakkumine hinnaga, mis ei kata selle teenuse osutamiseks vajalikke kulusid ega ole mõistlikus vahekorras selle teenuse majandusliku väärtusega, see tähendab et teenust müüakse alla omahinna, on käesoleval juhul kahjustanud konkurentsiolukorda Maardu kaabellevi teenuse kaubaturul. Maardu turul on STV hinnakujundusest tingituna oma tegevuse lõpetanud NOM, samuti ei ole välistatud, et STV- poolse hinnasurve tõttu on mõne aja pärast tegutsemise sunnitud lõpetama ka Telset.

Telset on Konkurentsiametile korduvalt teatanud, et tal ei ole võimalik tõsta teenuse osutamise hinda oma reaalseid kulusi arvestades enne, kui STV on oma hinda muutnud. STV-ga samal tasemel oleva hinnaga teenust pakkudes puudub Telsetil võimalus oma võrkudesse ja teenuse kvaliteeti investeerida ning selle tagajärjel nõrgeneb ettevõtja konkurentsivõime, mis lõpptulemusena võib põhjustada ettevõtja lahkumise Maardu turult. Maardu tarbijale on kahtlemata soodne, kui teenust pakutakse madala hinnaga, kuid selline olukord on tarbijale kasulik vaid lühiajaliselt. Pikemas perspektiivis võib see tarbijatele avaldada negatiivset mõju, kuna pärast kõigi oma konkurentide turult väljatõrjumist, jäädes turule tegutsema üksi, võib STV tegutseda täiesti sõltumatult ega pruugi arvestada tarbijate huvidega, sealhulgas võib STV teenuse hinda oluliselt tõsta. Näiteks sarnast turule sisenemise taktikat ja hinnakujundust on STV kasutanud Sillamäel ja Narvas AS-ga Starman konkureerides, mis viis võrkude vastastikuse müügihinna ning jäädes Narvas monopoolsesse seisundisse, kehtestas STV täispaketi hinnaks 89 krooni.

Tulenevalt eeltoodud põhjendustest, arvestades STV majanduslikku positsiooni ja turuosa ning sellest tulenevat turgu valitseva seisundi omamist Maardu kaabellevi teenuse kaubaturul, võib STV tegevust (teenuse osutamist hinnaga, mis ei ole mõistlikus vahekorras teenuse majandusliku väärtusega, katmata isegi teenuse osutamiseks vajalikke kulusid) pidada ebaõiglase müügihinna kehtestamiseks ning seega turgu valitseva seisundi kuritarvitamiseks, mis konkurentsiseaduse § 16 kohaselt on keelatud.

Konkurentsiameti peadirektori 30.07.2004.a ettekirjutusega kohustati STV-d lõpetama turgu valitseva seisundi kuritarvitamine ning kehtestama kaabelviteenusele hinna, mis katab vähemalt teenuse osutamiseks vajalikke efektiivseid kulusid. STV ettekirjutust ei vaidlustanud, vaid kehtestas kaabelviteenuse täispaketile alates 01.11.2004. hinna 40 krooni kuus. Kuna ka eelnimetatud hind ei kata teenuse osutamiseks vajalikke efektiivseid kulusid ning STV ei ole Konkurentsiametile esitanud andmeid, mis tõendaksid vastupidist, siis kuritarvitab STV jätkuvalt oma turgu valitsevat seisundit. Konkurentsivolukorra parandamiseks ning konkurentsiseaduse rikkumise lõpetamiseks peab Konkurentsiamet vajalikuks uue ettekirjutuse tegemist STV-le.

Lähtudes eeltoodust ja juhindudes KonkS § 62 lg 1 punktist 5, § 62 lg 2 punktist 3,

teen AS-le STV, registrikood 10059388, aadress Valge 6-4 11413 Tallinn, ettekirjutuse, millega kohustan AS-I STV lõpetama kestev turgu valitseva seisundi kuritarvitamine, s.o lõpetama Maardus kaabelviteenuse täispaketi

müüki hinnaga, mis ei vasta ettevõtja teenuse osutamiseks vajalikele kuludele ja kehtestama kuludele vastava teenuse hinna, mis oleks mõistlikus vahekorras teenuse majandusliku väärtusega, hiljemalt 01.08.2005.

Ettekirjutuse tähtjaks 01.08.2005.a täitmata jätmise korral rakendatakse AS-le STV, registri kood 10059388, aadress Valge 6-4 11413 Tallinn, konkurentsiseaduse § 62 lõike 3 alusel sunniraha 75000 krooni.

Sunniraha võib ettekirjutuse täitmiseni rakendada korduvalt.

Ettekirjutuse peale võib esitada vaide Konkurentsiameti peadirektorile haldusmenetluse seaduses sätestatud korras või kaebuse Tallinna Halduskohtule halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras 30 päeva jooksul arvates käesoleva ettekirjutuse teatavakstegemisest.

Peeter Tammistu